

baĥâtü'l-Hanefiyye. Eserde fakihler dinde, mezhepte ve meselede müctehid olmak üzere üç tabakada değerlendirilmektedir (Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 4662; İstanbul Arkeoloji Müzesi Ktp., nr. 411). Bu eser Ahmed Neyle tarafından yanlışlıkla Taşköprizâde'ye nisbet edilerek yayımlanmıştır (Musul 1954, 1961). **5. Hâşiye 'ale'd-Dürer**. Molla Hüsrev'in eserinin hâşiyesidir (Bezazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 1107, 1115). **6. Hâşiye 'ale'l-Keşşâf**. Zemahşerî'nin meşhur eserine hâşiyedir (Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan, nr. 3913; Esad Efendi, nr. 1556/1). **7. Kaşide-i Mülemma'**. Altmış üç beyitlik bir na't olup Hasan Aksoy tarafından yayımlanmıştır (bk. bibl.). Ali Efendi'nin bunların dışında da hâşiye ve ta'likatları bulunmaktadır (eserlerinin tamamı ve diğer nüshaları için ayrıca bk. Aksoy, *Kınalizâde Ali Çelebi, Hayatı, İlmî Edebî Şahsiyeti Arapça Eserlerinin İstanbul Kütüphanelerinde Mevcut Yazma Nüshaları*, s. 8-43; *MÜİFD*, sy. 5-6 [1987-1988], s. 129-130).

BİBLİYOGRAFYA :

Âli Mustafa. *Künhü'l-ahbâr*, İÜ Ktp., TY, nr. 5959, vr. 405^b-406^b; *Kınalizâde, Tezkire*, II, 652-691, 779-783; ayrıca bk. neşredenin girişi, I, 8; Atâî. *Zeyl-i Şekâik*, I, 165-168; Kâtib Çelebi, *Mizânü'l-hak fi ihtiyârî'l-ehak* (nşr. Orhan Şaik Gökyay). İstanbul 1972, s. 19; *Sicill-i Osmâni*, III, 501; Sadeddin Nüzhet Ergun. *Türk Şairleri*, İstanbul 1936, I, 414-420; Ali Nihad Tarlan. *Divan Edebiyatında Muamma*, İstanbul 1936, s. 4-5; Mehmet Ali Aynî. *Türk Ahlakçıları*, İstanbul 1939, s. 81-87; Uzunçarşılı. *Osmanlı Tarihi*, II, 675-677; a.mlf.. *İlmiye Teşkilâtı*, s. 234; Hasan Aksoy. *Kınalizâde Ali Çelebi: Hayatı İlmî Edebî Şahsiyeti Arapça Eserlerinin İstanbul Kütüphanelerinde Mevcut Yazma Nüshaları* (lisans tezi, 1976), İÜ Ed. Fak.; a.mlf.. "Kınalizâde Ali Çelebi ve Müllemma' Na'tı", *MÜİFD*, sy. 5-6 (1988), s. 125-133; a.mlf.. "Kınalizâde Ali Çelebi", *TDEA*, V, 304-305; Ayşe Sıdika Oktay. *Kınalizâde Ali Efendi ve Ahlak-ı Alâî* (doktora tezi, 1996), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; Ferid Kam. "Kınalizâde Ali Çelebi", *DEFM*, 1/4 (1332), s. 357-379; Abdülhak Adnan Adıvar. "Kınalizâde Ali Efendi", *İA*, VI, 709-711; Mehmed Çavuşoğlu. "Kınalizâde", *Eİ²* (İng.), V, 115-116; M. Tayyib Gökbilgin. "Edirne", a.e., X, 428.

HASAN AKSOY

KINALIZÂDE HASAN ÇELEBİ

(ö. 1012/1604)

Tezkiretü's-suarâ adlı eseriyle tanınan Osmanlı müellifi, şair.

953'te (1546) Bursa'da doğdu. Babası *Ahlâk-ı Alâî*'nin yazarı, Osmanlı şair ve devlet adamı Kınalizâde Ali Efendi'dir. Büyük dedesi Abdülkadir Hamîdî sakalina

kına yaktığından dolayı soyundan gelen aile de bu adla anılmıştır. Devrinin yüksek kültür ve ilim muhiti içinde yetişen Hasan Çelebi iyi bir öğrenim göyerek Ebüsuûd Efendi'den mülâzım oldu (973/1565-66). Ardından Bursa'da Veliyyüddinoğlu Ahmed Paşa (976/1568-69), Edirne'de Çuhacı Hacı (979/1571) ve iki yıl sonra İstanbul'da Eski İbrâhim Paşa medreselerinde müderrislik yaptı. İki yıllık bir mâzuileyetin ardından Kasım Paşa (983/1575), bir yıl sonra Yeni Ali Paşa, ardından Bursa'da Sultâniye (988/1580), iki yıl sonra Sahn-ı Semân'dan birine, 993'te (1585) Yavuz Selim medreselerine ve bir yıl sonra da Süleymaniye'deki "ikinci medrese"ye müderris oldu. Müderrisliklerinin ardından Halep (999/1591), Kahire (1003/1594-95), bir yıl sonra Edirne, arkasından tekrar Kahire (1006/1597-98), bir yıl sonra Bursa, ardından Eyüp (1009/1600-1601), iki yıl sonra da Eski Zağra kadılıklarında bulundu. Mısır'da arpalık olarak verilen Reşid kasabasına yerleşti. Bir müddet sonra aynı yerde vefat etti (12 Şevval 1012 / 14 Mart 1604) ve oraya defnedildi. Edebiyata olan ilgisi yanında fıkıh, kelâm ve tefsir sahalarında da zamanının âlimleri arasında sayılan Hasan Çelebi şairliğinden çok nesirdeki ustalığı ile meşhur olmuştur.

Molla Hüsrev'in *ed-Dürer ve'l-gürer*'ine hâşiye yazdığı bildirilen Hasan Çelebi'nin bir divanı bulunmamakta, şiirlerine çeşitli mecmualarda rastlanmaktadır. Asıl şöhretini ise *Tezkiretü's-suarâ*'sı ile elde etmiştir. *Kınalizâde Hasan Çelebi Tezkiresi* olarak da anılan eser, Anadolu sahası Türk tezkireciliğinin beşinci örneği olup ele aldığı şair sayısı bakımından ikinci sırada yer alır. Müellifin III. Murad zamanında 994'te (1586) tamamladığı ve hocası Sâdeddin Efendi'ye (Hoca Sâdeddin) ithaf ettiği tezkirede nüshalara göre farklılıklar olmakla birlikte 600 civarında şair ve altı padişah ele alınmıştır (Kınalizâde, neşredenin girişi, I, 19). Başta zamanın padişahı III. Murad ile Hoca Sâdeddin'in anlatıldığı eser üç ana bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm şair padişahlara (II. Murad, Fâtih Sultan Mehmed, II. Bayezid, I. Selim, Kanûnî Sultan Süleyman ve II. Selim), ikinci bölüm şehzâdelere (Sultan Korkut, Sultan Cem, Sultan Mustafa, Sultan Mehmed ve Sultan Bayezid) ayrılmış, üçüncü bölümde şairler alfabetik olarak sıralanmıştır.

Hasan Çelebi tezkiresinde ağıdalı bir dil kullanmış ve bu şekilde inşadaki kabiliyetini gösterme imkânı bulmuştur. Dilinin sadeliğinden dolayı Latîfi'yi eleştiren Ha-

san Çelebi, Âşık Çelebi'ye göre daha isabetli görüşler belirtmiş, şairleri anlatırken onların sanattaki seviyelerine uygun bir üslûp kullanmayı başarmıştır. Çok geniş bir kültür çevresinde yetişmiş olmasından dolayı bilhassa kendi zamanında yaşayan şairler hakkında başka yerlerde bulunamayacak değerli bilgiler vermiştir. Yakınları hakkında tarafsız kalamayan Hasan Çelebi bilhassa babası Ali Çelebi'yi aşırı derecede övmüş, kardeşlerini de aynı şekilde ele almıştır. Edebiyat tarihi araştırmacılarının önemli kaynaklarından biri olan *Tezkiretü's-suarâ* döneminde çokça tanınmış ve yayılmıştır. Sadece İstanbul kütüphanelerinde altmış civarında yazma nüshası bulunan eser İbrahim Kutluk tarafından edisyon kritiği yapılarak iki cilt halinde yayımlanmıştır (Ankara 1978).

BİBLİYOGRAFYA :

Latîfi. *Tezkire*, s. 131; Âli Mustafa. *Künhü'l-ahbâr*, İÜ Ktp., TY, nr. 5959, vr. 474^a; *Künhü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı* (haz. Mustafa İsen). Ankara 1994, s. 313; Kınalizâde. *Tezkire*, neşredenin girişi, I, 7-34; Atâî. *Zeyl-i Şekâik*, II, 491; Riyâzî. *Riyâzü's-suarâ*, Nuruosmaniye Ktp., nr. 3724, vr. 54^a; Rızâ. *Tezkire*, Süleymaniye Ktp., Âşir Efendi, nr. 243, vr. 15^a; Gibb. *HOP*, III, 19; Agâh Sırrı Levend. *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara 1973, s. 280; Cahit Baltacı. *XV-XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri*, İstanbul 1976, s. 524; a.mlf.. "Hasan Çelebi, Kınalizâde", *TDEA*, IV, 130-131; Theodor Menzel. "Kınalizâde", *İA*, VI, 711; Mehmed Çavuşoğlu. "Kınalizâde", *Eİ²* (İng.), V, 116.

MUSTAFA İSEN

KINIK

Selçuklu hânedanının mensup olduğu Oğuz boyu.

Kâşgarlı Mahmud Oğuz boyları listesinde ilk sırada yer verdiği, damgasını gösterdiği Kınıklar'ı çağının sultanlarının boyu olarak belirtir (*Divânü'lugâti't-Türk*, I, 55). Fahreddin Mübârek Şah'ın *Târîh*'indeki (s. 47) Türk toplulukları listesinde ise Kınıklar'ın adı harekelenmiş şekilde yer alır. Reşidüddin Fazlullah'ın eserindeki tam ve ayrıntılı liste, aynı zamanda Oğuz boylarının İslâmiyet'ten önce Yavkuylar devrinde sahip oldukları siyasî ve içtimâî mevkilerine göre tertip edilmiş görünüyor. Bu listede Kınık boyuna listenin sonunda yirmi dördüncü sırada yer verilmiş, İgdir, Büğdüz ve Yıva boylarıyla birlikte Deniz Han'ın oğulları arasında gösterilmiştir. Ayrıca burada Kınık'ın "her yerde yüce" mânasını taşıdığı, ülüşünün "aşığlı" (koyunun but kısmı) ve onkunu-

KINIK

nun çakır kuşu olduğu kaydedilmiş, damgasının şekli verilmiştir (*Câmi'ü't-tevârih*, I, 43). Eserin Türkler'in tarihi kısmında ise Kınıklar ne yabgu (yavku) çıkaran boy-lar arasında ne de yabguların beyleri arasında görülmektedir. Halbuki Selçuk'un ve babası Dukak'ın Oğuz yabgusunun su-başısı (kumandanı) olduğunda şüphe yok-tur. Nitekim Gazneli Mahmud, ülkesine yaptığı akınlarla kendisini rahatsız eden Karahanlı Hükümdarı Ali Tegin'i cezalandır-mak için 1025'te Mâverâünnehir'e gir-diğinde Kınıklar'ın kalabalık çadırlarını görünce asıl tehlikenin Selçuk'un oğlu Arslan Yabgu'dan geleceğini anlamıştı.

Kınıklar, Selçuklu Devleti'nin kuruluşunda ve büyük bir imparatorluk halini almasında kurucuların kendi boylarından olmasından dolayı önemli roller oynamışlar ve bunun için ülkenin her tarafına dağılmışlardı. XVI. yüzyıla ait Osmanlı tahrir defterlerinde Kınıklar'a ait seksen bir yer adı tesbit edilmiştir. Bu da Anadolu'nun bir Türk yurdu haline gelmesinde Kayı, Avşar ve diğer birkaç boy ile birlikte Kınık boyunun da birinci derecede tesirli olduğunu ortaya koymaktadır. Kınık yer adlarından dokuzar köy Ankara ile Kütahya'da, sekiz köy Sivas, altı köy Hudâvendigâr (Bursa ili) ve Konya, beşer köy Çankırı ile Karahisarısâhib, dörder köy de Malatya ve Kastamonu sancaklarında bulunmaktaydı. Bu köylerin bulunduğu bazı yöreler, Kınıklar'ın nüfus olarak en çok hangi merkezlere yerleştiklerini de göstermektedir.

Seyhun boylarında kalmış olan bir başka Kınık kolu ise Moğol istilâsı üzerine Bozok ve Üçok boylarının büyük kollarından teşekkül eden bir Türkmen kütmesi içinde Anadolu'ya geldi; daha sonra Moğollar'ın Anadolu'ya da ayak basmaları üzerine bu Türkmen kütmesi Suriye'ye göç etti. Yüregir, Kınık, Bayındır ve Salur'dan meydana gelmiş olan Üçoklar, Memlükler'in yanında Çukurova'nın fethine katıldılar. Fetih sonrasında Kınıklar Ceyhan ırmağından Nur dağlarına kadar uzanan geniş topraklarda yurt tuttular. Bunlar, Adana ve Misis yöresinde yerleşmiş olan Yüregirler gibi Üçoklar'ın en güçlü oymaklarından biri sayılıyordu. Yine bu Kınıklar'dan kuvvetli bir kol Çukurova'ya göç etmeyerek Suriye'de kalmıştı.

1370'lerde Kınıklar'ın başında Ebûbekir adlı bir bey bulunuyordu. İdaresinde 10.000 atlı olduğu söylenen Ebûbekir 1375 yılında Ermeni kralının oturduğu Sîs'i (Kozan) kuşattı. Kınık Beyi Sîs'i almak üzere iken Ermeniler şehri Memlükler'e

teslim ettiler. Üçoklu Türkmenler, Bozoklar gibi istiklâl içinde yaşamak istediklerinden fırsat buldukça metbûları Memlükler'e karşı ayaklanıyorlardı. Nitekim 1378'de Temür Bay kumandasındaki Memlük ordusunu ağır bir yenilgiye uğratarak Memlük hâkimiyetine son verdiler. Fakat Memlükler'in Halep Valisi Yelboğa (Yolboğa), 1381 yılında Üçoklar'ın arasını açarak Kınıklar'ı Yüregirler'e saldırttı ve onların Memlük Devleti'ne karşı birlikte hareket etmelerine engel oldu. Bundan birkaç yıl sonra Kınıklar, diğer bazı oymakları da yanlarına alarak İç Anadolu'ya çıkıp yağmalarda bulundular. Kınıklar bu siyasî fonksiyonlarını XV. yüzyılda kaybettiler. Nitekim Osmanlılar'ın Anadolu birliğini kurdukları sırada Kınıklar'ın hemen hepsi yerleşik hayata geçmiş bulunuyordu. Bunlar Ceyhan ile diğer ırmaklardan açılan kanallarla topraklar sulamakta ve özellikle çeltik ziraatı yapmaktaydılar. Bu sebeple Kınıklar'ın oturduğu yerler Osmanlılar tarafından kendi adlarıyla anılan bir kaza haline getirilmiştir. Bu kazanın XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar adını ve idare şeklini koruduğu anlaşılmaktadır. Fakat Kınık sadece bir yörenin değil aynı zamanda bir kale ve kasabanın da adı olmuştur. Yapılan bir araştırma, Kınık Kalesi'nin şimdiki Toprakkale denilen kale olduğunu ortaya koymuştur. Kasabanın ise kalenin kuzey ve doğusunda yer aldığı tahmin edilmektedir. Bu kasaba 1522'de iki mahalleden teşekkül etmekteydi. 1547 yılında genişleyerek beş mahallelik bir yerleşim birimi haline gelmiştir. Ancak bu yüzyılda yetmiş beş köy ve ekiniği olan mâmur Kınık kazasının XVII ve XVIII. yüzyıllarda yoğun bir şekilde iskân çalışmasına mâruz kaldığı ve İfrâz-ı Dulkadriyye Türkmenleri'nden çeşitli cemaatlerin yerleştirilmesine teşebbüs edildiği görülmektedir. Buna rağmen kasaba ve kaza XIX. yüzyılda tamamen ortadan kalkmış, köylerinden pek çoğu harap olmuştur.

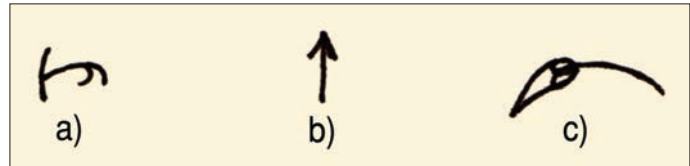
Kınıklar'ın Suriye'de kalan kolu, Dânişmendli Türkmenleri'nden Harbendeliler (daha sonraları Harmandalı, Horbendeli, Hüdâbendeli adlarıyla anıldı) ve diğer birçok Türkmen oymağı ile birlikte Malatya yöresine göçerek orada yurt tutmuş

olup bunlar bugünkü Malatya Türkleri'ni meydana getirmişlerdir. Bunlardan başka yine XVI. yüzyılda Ankara ve Aydın sancakları ile Halep Türkmenleri arasında bazı Kınık oymakları görülmektedir. Halep Türkmenleri içinde yer alan Kınık oymağının II. Selim devrinde 254 vergi nüfusu olduğu ve Emet oğlu Kırım Kethüdâ'nın idaresinde bulunduğu bilinmektedir. Bu grup, XVII. yüzyıl ortalarında Sivas (Rum) vilâyetinde Aralikevi adı verilen bir yerde iskân edilmişti. Öte yandan 1104 (1693) yılında Hama ve Humus sancaklarına yerleştirilmek istenen oymaklar arasında Kınık Uşak adlı altmış vergi nüfuslu küçük bir oymak bulunmaktadır. Aynı yüzyılda Sivrihisar yöresinde 123 vergi nüfuslu, Aydın sancağında Karacakoyunlu topluluğu arasında da otuz yedi vergi evli Kınık oymakları görülmektedir. Bu sonuncu oymağın ayrıca on bir vergi evli Alalar adlı küçük bir obası da vardı. Günümüzde Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde çok sayıda yerleşme yerinde Kınık adının yaşamakta olduğu görülmektedir (otuz altı tanesi sadece Kınık şeklinde, ayrıca Kınıkbala, Kınıkdelileri, Kınıkderesi, Kınıkhasan, Kınıkkoz, iki yerde Kınıklar, Kınıklı, Kınıkyeri olmak üzere toplam kırk beş yerde). Bunlar arasında sadece bir tanesi 2000 sayımına göre nüfusu 10.000'in üzerinde (13.118) ve ilçe merkezi durumunda (İzmir'e bağlı) önemli bir merkezdir.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, TD, nr. 397 (Halep), nr. 773 (Halep), nr. 1040 (Halep), nr. 69 (Adana), nr. 117 (Ankara), nr. 8 (Aydın), nr. 414 (Aydın), nr. 408 (Malatya); *Divânü lugâti't-Türk Tercümesi*, I, 55; Fahreddin Mübârek Şah, *Târih* (nşr. E. D. Ross), London 1927, s. 47; *Ahbarü'd-devleti's-Selcûkiyye*, s. 3; Reşidüddin, *Câmi'ü't-tevârih* (nşr. Behmen Kerîmî), Tahran 1338, I, 43; Hafîl b. Şâhin, *Zübdetü Keşfi'l-memâlik* (nşr. P. Ravaisse), Paris 1899, s. 105; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, IX, 342; Ahmed Refik, *Anadolu'da Türk Aşiretleri*, İstanbul 1930, s. 107, 134, 156; Zeki Velidî Togan, *Oğuz Destanı: Reşideddin Oğuznamesi, Tercüme ve Tahlîli*, İstanbul 1972, s. 73, 77; Cevdet Türkay, *Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler*, İstanbul 1979, s. 106, 517, 518; Faruk Sümer, *Oğuzlar (Türkmenler), Tarihleri, Boy Teşkilâtı, Destanları*, İstanbul 1980, s. 369-372, 458-460; a.mlf., "Üçoklu Oğuz Boylarına Dair", *İFM*, XI/1-4 (1949-50), s. 474-479, 505-508; a.mlf., "Çukurova Tarihine Dair

Kınık boyunun damgası:
a) Kâşgarî'ye göre (XI. yüzyıl),
b) Reşidüddin'e göre (XIV. yüzyıl),
c) Yazıcıoğlu'na göre (XV. yüzyıl).

Araştırmalar", *TAD*, I/1 (1963), s. 104; Yusuf Halaçoğlu, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*, Ankara 1988, bk. İndeks; N. Atsız - Ahmed Naci, "Anadolu'da Türkler'e Aid Yer İsimleri", *TM*, II (1928), s. 254-255.

FARUK SÜMER

KINNESRİN

(قنسرین)

Kuzey Suriye'de tarihî bir şehir.

Helenistik dönemde Seleukos Nikator (m.ö. 305-280) tarafından Chalcis ad Belum adıyla Kuveyk ırmağının sağ yakasında kurulmuş olup Halep'in 28 km. güneybatısındadır. O dönemde Suriye-Arabistan sınırındaki askerî-idarî bölgeye de adını veren şehir Antakya'dan Fırat'a, Hamâ'dan Tedmür'e uzanan savunma hattının stratejik bir mevkiinde yer alıyordu. Topraklarının çok verimli olması, aynı zamanda ticaret yollarının kesiştiği bir bölgede bulunması sebepleriyle kısa sürede önemli bir ticaret merkezi ve tahıl pazarı haline gelmişti. Sonraki dönemlerde Ârâ-mîce / Süryânice "kartal yuvası" anlamındaki Kenneşrîn'e çevrilen adı Bâbil Talmudu'nda Kannishrayyâ (III, 366), Batılı Ortaçağ tarihçilerinin eserlerinde Canestrine ve Arap kaynaklarında Kinnesrîn şeklinde geçmektedir.

Güneyden gelen Amâlika kabilelerinin başlattığı Arabistan yarımadasının kuzeyine yönelik Arap göçü Bizans döneminde de devam etmiş, VI. yüzyılın başlarından itibaren Suriye nüfus bakımından büyük ölçüde Araplaşmıştı. Bu topraklarda Bizans'ın vasalı olarak Gassânîler'in kurulduğu dönemde Kinnesrîn, Halep, Menbic ve Bâlis civarında da Arap kabileleri yaşıyordu. Bizans, İran'la yaptığı savaşlarda önem taşıyan Kinnesrîn'i, dışarıdan gelecek saldırıları gözetlemeye uygun bir mevkiide ve askerinin ihtiyacını karşılayabilecek verimli bir arazinin ortasında yer alması sebebiyle bölgedeki dokuz idarî ve askerî merkezden biri haline getirmişti. Bizans döneminde Sâsânîler'le şiddetli savaşlara sahne olan bölge 573'te ve 608-609'da Sâsânî işgaline mâruz kaldı.

VII. yüzyılın başlarında Tenûh ve Selîh Arap kabilelerinin yaşamakta olduğu Kinnesrîn, Hz. Ömer zamanında Ebû Ubeyde b. Cerrâh tarafından fethedildi (16/637). O sıralarda Suriye Filistin, Ürdün, Dimaşk ve Humus olmak üzere dört askerî bölgeye (cünd) ayrılmıştı. Başlangıçta Humus'a katılan Kinnesrîn daha sonra müstakil

bir cünd haline getirildi. Belâzürî bunu I. Yezîd'in, Taberî ise Muâviye'nin yaptığını ve Hz. Ali ile mücadelesi sırasında Irak'tan gelip kendisine sığınanları oraya yerleştirerek Kinnesrîn cündünü teşkil ettiğini söyler. Bu sırada daha önce Humus valiliğine bağlı olan Cezîre de Kinnesrîn'e katılmıştı; Abdülmelik b. Mervân ise onu ayrı bir cünd yaptı. Kinnesrîn cündü Abbâsî Halifesi Mansûr zamanında en geniş alanına kavuştu. Hârûnürreşîd Menbic, Dülûk, Ra'bân, Kûrus, Antakya ve Tîzîn'i Kinnesrîn'den ayırıp Cündülâvasım veya sadece Avâsım adıyla müstakil bir bölge haline getirdi ve tamamen askerî teşkilâta bağlayarak müstahkem noktalarına muharebe birlikleri yerleştirdi (170/786-87). Artık sınırları daralan Kinnesrîn cündü yalnızca Halep, Maarretün-nu'mân, Maarretümasrîn ve Sermin'den ibaretti. Kinnesrîn cündünün merkezi başlangıçta Menbic idi; IV. (X.) yüzyıldan itibaren onun yerini Antakya aldı. Müslüman tarihçi ve coğrafyacıların verdiği bilgilerden, daha sonraları da birtakım sınır değişiklikleri yapıldığı ve cündün yavaş yavaş askerî öneminin azalıp ekonomik öneminin arttığı anlaşılmaktadır.

IV. (X.) yüzyılda Kinnesrîn Bizans-Hamdânî mücadelesine sahne oldu. 351 (962) yılında Bizans ordularının yaklaştığı duyulunca Kinnesrîn halkının bir kısmı Fırat'ın öbür sahiline kaçtı; diğerleri ise Seyfûddeve el-Hamdânî tarafından Halep'e yerleştirildi. Bu saldırıda tahrip edilen Kinnesrîn, yüzyılın sonlarına doğru ve XI. yüzyıl içerisinde birkaç defa daha tahrip edilip yeniden kuruldu. 479'da (1086) Suriye Selçuklu Meliki Tutuş'un tahribatından sonra büyük ölçüde boşaldığı anlaşılan şehir Haçlı seferleri sırasında zaman zaman ordu karargâhı olarak kullanıldı. Artuklu Necmeddin İlgazi, Muharrem 513'te (Nisan 1119) Kinnesrîn'den Hârim, Ruc ve Cebeli-sümmâk'e akınlar düzenledi. Ardından İmâdüddin Zengî'nin kumandanlarından Savar burayı üs edindi. 529'da (1135) Trablus Kontu Pons şehri kuşattıysa da İmâdüddin Zengî'nin yaklaşması üzerine kuşatmaya son verdi. Bu tarihlerden itibaren Kinnesrîn artık iyice harabelerin arasında kalan küçük bir köye dönüştü; buradan geçen sey-yah ve coğrafyacılar, eskiden mâmur ve müstahkem bir şehir olan bu cünd merkezinin sıradan bir köy haline geldiğini söylemektedir. XIII. yüzyıl müelliflerinden Yâkût el-Hamevî, kendi zamanın-

da burada vergi memurlarının ve ticaret kervanlarının konakladığı tek bir hânın bulunduğu bahseder (*Mu'cemü'l-büldân*, IV, 404). Kinnesrîn, günümüzde de sur kalıntıları ile kuzeybatısındaki yüksek mevkiide bulunan kale kalıntıları arasında yer alan küçük bir köyden ibarettir ve buraya sadece kuzeyindeki Sâlih peygambere atfedilen -aslında Emîr Sâlih b. Ali b. Abdullah b. Abbas'a ait olan- bir türbeden dolayı bazı hacı kafileleri uğramaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Belâzürî, *Fütûh* (Rıdvân). s. 139-145, 150-154; İbnü'l-Fakih, *Kitâbü'l-Büldân* (nşr. Yûsuf el-Hâdî). Beyrut 1996, s. 160-164; İbn Hurdâzbih, *el-Mesâlik ve'l-memâlik*, s. 228-229; Taberî, *Tarih* (Ebü'l-Fazl), II, 149; III, 106; IV, 161; IX, 176; İbn Havkal, *Şüretü'l-arz*, Leiden 1967, s. 177-179; Makdisî, *Ahşenü't-tekâsim* (nşr. Gâzî Tuleymât), Dimaşk 1980, I, 142-143; Nâsır-ı Hüsrev, *Sefernâme* (nşr. Yahyâ el-Haşşâb). Beyrut 1983, s. 45; İbn Cübeyr, *er-Rihle*, Beyrut, ts. (Dârü'l-kitâbî'l-Lübânî), I, 179-180; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, Beyrut, ts. (Dârü'l-fikr), II, 206-207, 282-286; III, 312; IV, 165, 403-404; İzzeddin İbn Şeddâd, *el-A'lâku'l-hâfi-re fi zikri ümerâ'i's-Sâm ve'l-Cezîre* (nşr. Yahyâ Zekeriyâ Abbâre), Dimaşk 1991, I/2, s. 40-43; İbn Battûta, *Tuḥfetü'n-nüzzâr*, I, 91; İbnü'l-Adîm, *Buḡyetü'l-taleb* (Zekkâr). I, 65-77, 108, 137-138; Himyerî, *er-Rauzü'l-mi'târ*, s. 473-474; G. Demombynes, *La Syrie à l'époque des mamelouks*, Paris 1923, s. 30, 82-96; R. Dusaud, *Topographie historique de la Syrie antique*, Paris 1927, s. 181-182, 432-436, 450-467, 476-477; Cl. Cahen, *La Syrie du nord*, Paris 1940, s. 134, 155, 285, 291, 350, 352; E. Honigmann, *Bizans Devletinin Doğu Sınırı* (trc. Fikret Işıltan), İstanbul 1970, s. 9, 14, 93, 112; a.mlf., "Kinnesrîn", *İA*, VI, 711-713; Necde Hammâş, "el-Ecnâd ve idâretühâ", *Bilâdü's-Sâm fi'l-ahdi'l-Ümevî*, Amman 1989, s. 285-301; N. Ziyâde, "el-Merâkizü'l-idâriyye ve'l-askeriyye fi bilâdi's-Sâm fi'l-âşri'l-Ümevî", *a.e.*, s. 303-314; N. Eliséeff, "Kinnesrîn", *EP* (Fr.), V, 126-128.

İSMAİL YİĞİT

KINTÂR

(bk. KANTAR).

KIPÇAKLAR

Batı Göktürk topluluklarından bir Türk kavmi.

Kıpçaklar'ı Bizanslılar ve Latinler "Kumanos, Cumanus, Komani", Ruslar "Polovets Kıpçaki" (Ferganskiye), Almanlar ve diğer Batılı milletler "Falben, Valani, Pallidi", Ermeniler "Khartes", Macarlar "Kun" adlarıyla zikretmişlerdir. Bu adların ortak